

Stanovisko CACE a návrh opatření pro kompenzaci vlivu pandemie COVID-19 na projektové a konzultační firmy

Česká asociace konzultačních inženýrů (CACE) zastupuje 53 členských organizací, zejména projektové a konzultační firmy působící ve stavebnictví, které zaměstnávají více než 3300 vysoce kvalifikovaných pracovníků. Celkové vlastní výkony této skupiny firem se pohybují ve výši **cca 6,7 mld. Kč** a jejich aktivity zásadně ovlivňují stavební zakázky a jejich efektivitu v celkové hodnotě **cca 160 mld. Kč ročně**, z toho většinu tvoří veřejné zakázky v oblasti dopravní, energetické, technické a regionální infrastruktury (včetně školství, zdravotnictví, sportu).

CACE úzce spolupracuje se Svazem podnikatelů ve stavebnictví (SPS), se Sdružením pro výstavbu silnic (SVS) a s Českou komorou autorizovaných inženýrů a techniků (ČKAIT), se kterými projednává a koordinuje důležitá stanoviska k problematice stavebnictví, legislativy a zavádění nových technologií. CACE zastupuje zejména zaměstnavatele konzultačních inženýrů, podporuje jejich podnikatelské aktivity s ohledem na jejich odpovědnosti a příslušná podnikatelská rizika.

Zavedení nouzového stavu vlivem COVID-19 výrazně ovlivnilo a nadále bude ovlivňovat ekonomickou situaci všech subjektů ve stavebnictví, mezi které členové CACE neodmyslitelně patří. Vládou ČR nařízená opatření mají pro projekční a konzultační firmy následující důsledky:

- převod značné kapacity firem do režimu *home office*, a s tím spojené mimořádné finanční výdaje s technickým a technologickým zabezpečením práce „na dálku,
- vznik časových skluzů a prodlení z důvodů zejména nepřípravenosti veřejné sféry na „bezkontaktní“ projednávání, odsouhlasování, předávání, sdílení a odevzdávání projektové dokumentace staveb,
- nezaviněná možnost uplatňování smluvních sankcí a pokut ze strany objednatelů na základě nedodržování smluvních termínů ze shora uvedených důvodů,
- dopady do cash flow – oslabování firemních příjmů a zvyšování úrovně výdajů především na straně přímých nákladů,
- očekávané propady a oslabení trhu se stavebními zakázkami ze strany soukromých investorů, municipalit anebo krajů

Pro letošní rok CACE odhaduje **dopad vládních opatření do snížení výkonů a tržeb konzultačních firem o 20-30 %**. Stále více projektů nelze projednat, chybí vyjádření dotčených osob a úřadů, začínají se odsouvat zásadní rozhodnutí a termíny předání projektů (dle aktuální analýzy CEEC Research až 73 % projektů). Některé stavební firmy omezily nebo pozastavily realizaci staveb, s tím souvisí i zvolnění nebo přerušení dozorování staveb.

CACE je si vědoma, že za situace, kdy smluvní vztahy mezi objednateli konzultačních služeb (státními investorskými organizacemi) a poskytovateli služeb (konzultačními firmami) nevykazují prvky standardizace (např. podle smluvních vzorů FIDIC, jak je tomu dnes už u smluv mezi státními investory a stavebními firmami), lze plošnými, systémovými opatřeními řešit krizovou situaci jen částečně. **Těžiště opatření pro kompenzaci vlivů pandemie pak bude ležet na dvoustranných jednáních o úpravách konkrétních vzájemných smluv.**

Domníváme, že za daného stavu je možné plošně uložit státním investorům zavedení krátkodobých i dlouhodobých opatření, která v kombinaci s bilaterální úpravou smluv umožní kompenzovat ekonomické ztráty, a zabrání tak úpadku kvalitních lokálních podniků spojeným s propouštěním zaměstnanců a odchodem kvalifikovaných pracovníků z odvětví. Protikrizová opatření vlády ČR směřují správně do posílení investic. Tento krok se však nedá realizovat bez dostatečně silného zázemí přípravy investičních akcí. Považujeme tedy požadavky na kompenzaci projektantů a konzultantů za systémově relevantní.

Doporučujeme vládě ČR a samosprávám uložit bezodkladně veřejným investorům následujících **pět opatření**:

1. Restart zablokovaných projektů a staveb

Zadat vypracování revize připravenosti **zablokovaných projektů** klíčových staveb, přesně definovat důvody jejich blokace, navrhnout mimořádné prostředky a postupy odpovídající stavu nouze české ekonomiky, které povedou k jejich odblokování – tj. k odstranění blokačních překážek právními prostředky nouzového stavu, a tím posílit portfolio investic bezprostředně směřujících do realizace k podpoře ekonomiky v nejbližším období.

2. Revize smluv u běžících zakázek

Zadat vypracování časového plánu revize **běžících projektů** staveb na všech stupních přípravy. V rámci revize projednat s jejich zhotoviteli možnost a relevanci uplatnění níže uvedených opatření s cílem zamezit předpokládanému zpomalení procesu přípravy. Případné smluvní penalizaci předejít revizí realizovatelnosti projektů v podmínkách stavu nouze. Požadovat po zhotovitelích prokazatelné oznámení a zdůvodnění nutného odsunu termínů způsobených aktuální pandemií.

3. Úprava platebních podmínek a splatnosti faktur

U nových i běžících smluv umožnit částečnou fakturaci za provedené práce i tam, kde to není umožněno ve stávajících smlouvách. Doporučujeme smluvně zakotvit dílčí fakturaci na základě skutečně provedených prací podle oboustranně dohodnutých milníků zakázky. V případech, kde je to vhodné, umožnit fakturaci na základě zajištěných podkladů, průzkumů a samostatně odevzdatelných příloh projektové dokumentace, i přes to, že doposud nebyly definovány jako samostatně fakturovatelná část předmětu díla. Jen v nezbytně nutných a odůvodnitelných případech striktně dodržovat zákonem stanovenou splatnost všech faktur v délce 30 dní. V případě ŘSD ČR standardně dodržovat pokyn GŘ č.j. 7821/13100/2020 z 8.4.2020 o okamžité úhradě zkontrolovaných faktur.

4. Povinná součinnost objednatele a dotčených orgánů státní správy (DOSS)

Do stávajících smluv zavést povinnost objednatele poskytovat součinnost – tj. vyjádřit se k problému zhotovitele, předat připomínky ke konceptu anebo čistopisu PD v smluvně dohodnutém termínu. Tím se zajistí elementární možnost finančního plánování na straně zhotovitelů a eliminuje další zdržení projektů na všech úrovních. Zavést do praxe podmínku, že pokud se dotčený orgán státní správy (DOSS) nevyjádří k projektu DÚR nebo DSP do 40 dnů, považuje se to za souhlasné stanovisko.

5. Bonifikace práce technického dozoru investora

Bonifikovat práci TDI ve ztížených podmínkách během nouzového stavu ve stejné výši jako u stavebních firem.

Dále uvádíme **pět vybraných, dlouhodobých opatření**, která požadujeme zavést postupně, ale ve zrychleném režimu:

1. Standardizace smluv

Co nejdříve dokončit standardizaci obchodních smluv podle mezinárodního standardu FIDIC (White Book) pro české právní prostředí, a to zejména s povinným uplatněním na veřejné zakázky určitého typu a velikosti. K tomu je nutné dojít ke shodě na znění zvláštních obchodních podmínek včetně příloh používaných pro jednotlivé typy zakázek.

2. Urychlení digitalizace

Organizačně a systémově urychlit důslednou digitalizaci procesů ve stavebnictví, zejména předávání dokumentace, vyjadřování, schvalování a archivování. Tyto činnosti jsou podmínkou pro plánované zavádění technologie BIM v procesu digitalizace stavebnictví.

3. Výběr zhotovitele na kvalitu

Zdokonalit kritéria ekonomické výhodnosti pro výběr projektanta/konzultanta veřejných zakázek zvýšeným podílem kvalitativních parametrů na úkor nabídkové ceny s přihlédnutím k významu celoživotních nákladů staveb.

V EU tvoří objem veřejných zakázek 19 % HDP a výběr zhotovitele s ohledem na kvalitu je prioritní. Naše dosavadní obvyklá praxe výběru projektanta/konzultanta v rámci hodnocení ekonomické výhodnosti, kde cena převyšuje svým podílem/vahou kvalitativní kritéria je sice jednoduchá, ale velmi negativně ovlivňuje kvalitu staveb. Požadované kvalitě projektů musí odpovídat i cena za její vypracování. Její předpokládanou výši primárně určuje zadavatel. Pro veřejné zakázky požadujeme zavést jednotný a pro státní investory závazný systém Cenový normativ pro objektivní stanovení předpokládané hodnoty/ceny projektových a konzultačních služeb a prací.

4. Investovat do přípravy staveb a tím využít uvolněnou kapacitu projektantů

V následujícím období výrazně podpořit investice nejenom do vlastní realizace infrastruktury, ale také do projektové a inženýrské přípravy. Česká republika nevyužila optimálně (ve srovnání s okolními státy) prostředky z EU právě na tyto rozvojové investice. CACE spatřuje těžiště budoucích projektů především ve zpracování koncepcí, plánů a studií budoucích investic i mimo prioritní tahy dálnic a VRT, v hledání nových spojení, tras a dopravních vazeb pro budoucí rozvoj infrastruktury všech typů dopravy. Velké rezervy vidí i v dopracování a upřesnění obchvatů měst a vesnic, jejichž potřeba realizace není sice okamžitá, ale stane se prioritou v horizontu 15-20 let, což není vzhledem ke stávajícím lhůtám přípravy staveb žádná daleká budoucnost.

Krizí uvolněná kapacita projektových organizací by mohla být smysluplně využita i pro práce na prioritních tazích všude tam, kde další postup blokuje neziskové organizace a aktivisté požadavky na odchylné, než státem prosazované řešení – a to i za cenu získání negativních průkazů vzhledem k jimi prosazovaným požadavkům.

5. Podpora technických škol

Podpořit technické školy na všech úrovních. Již dnes znamená nedostatečný počet absolventů technických škol výrazné oslabení oboru, kdy noví absolventi fakult nestačí doplňovat pozice po starších, do důchodu odcházejících kolezích. Máme příliš složitou legislativu a komplikované procesy přípravy staveb. Naše specializace je odborně náročná, finančně podhodnocená, pro mladou generaci neatraktivní.

Pokud relativně málo početné odvětví konzultantů specializovaných na veřejnou i soukromou infrastrukturu zasáhne podobná ekonomická krize jako v letech 2009-2016, bude to znamenat další velké oslabení těchto firem, další odchody mnoha kvalifikovaných pracovníků a v konečném důsledku nedostatečnou domácí kvalitu i kapacitu projektových firem, která se odrazí v nepřípravenosti staveb podobně jako tomu bylo po finanční krizi po roce 2009 s vážnými důsledky do ekonomiky stavebních firem, celého stavebnictví a úrovně HDP České republiky v dalším období.

CACE je představitelem projekčních a inženýrských kapacit v ČR. Odborně se přitom opírá o širokou členskou základnu a mezinárodní organizace FIDIC a EFCA. Především na projekčních a inženýrských firmách záleží, jak kvalitně a rychle bude probíhat příprava staveb v rámci protikrizové strategie vlády ČR. Tyto firmy budou mít zásadní vliv na to, zda vůbec a které stavby budeme v blízké budoucnosti realizovat.

Naše asociace zastává názor, že toto období krize je třeba využít jako příležitost k zrychlené realizaci řady povinností, které oblast přípravy investičních akcí čekají – tzn. **zjednodušit zažité procesy, modernizovat, digitalizovat a pomocí investic do přípravy staveb** snížit vliv krize na celou společnost.

CACE nabízí **partnerství a spolupráci** při realizaci výše **uvedených 5 + 5 opatření**. Předkládané „Stanovisko CACE“ včetně „návrhu opatření pro kompenzaci vlivu pandemie Covid 19 na projektové a konzultační firmy“ bylo projednáno na společných jednáních zástupců prezidia CACE s prezidentem Svazu podnikatelů ve stavebnictví, předsednictvem Sdružení pro výstavbu silnic a vedením České komory autorizovaných inženýrů. Všechny jmenované orgány vyjádřily dokumentu plnou podporu.

Ing. Martin Zušitík
prezident CACE